

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства все більшої гостроти набуває проблема моралі та етичної культури, посилення їх ціннісного аспекту. Етична культура виступає способом осягнення дійсності, є спрямовальною силою до вершин моралі, людського духу, усвідомлення цінності людського життя, особливо в умовах суспільно-економічної кризи. Це актуалізує необхідність переходу від авторитарних до гуманістичних принципів виховання підростаючого покоління, утвердження цінностей добра, справедливості, честі, гідності, совісті, обов'язку, відповідальності.

У цьому контексті особливої ваги набуває підготовка студента педагогічного коледжу як майбутнього вчителя, формування його етичної культури, що є цілеспрямованим процесом, який охоплює етичну компетентність, професійну культуру, моральність і гуманізм, любов до професії.

Наукові підходи до формування етичної культури в сучасних умовах розроблені в дослідженнях І. Бега, В. Білоусової, Н. Ганнусенко, В. Киричок, К. Чорної, Л. Хоружої та ін.

Вчитель є ключовою фігурою у сучасному виховному процесі. Саме його педагогічний професіоналізм і майстерність визначають рівень етичної культури підростаючого покоління та підготовку батьків до здійснення цього процесу в умовах сім'ї. Тому головним у професійній підготовці студента є змістова настанова на формування етичної культури, самовиховання та самоудосконалення, адже учитель – це не професія, це – спосіб, стиль життя, безкінечна співтворчість – творення разом із дітьми себе і свого життя.

Суспільство зацікавлене у тому, щоб учитель не тільки навчав дітей основам наук, а й формував з них людей високої моральної та етичної культури, з відповідним світоглядом, запитам, інтересами, творчим підходом до життя. Діяльність учителя спрямована на створення необхідних педагогічних умов для формування морально-етичних цінностей у дітей. У цьому контексті надзвичайно важливим для студентів є вивчення творчої спадщини педагогів-гуманістів, які сповідували високу мораль і любов до дитини: Я.-А. Коменського, Й.-Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, Я. Корчака, В. Сухомлинського, О. Захаренка, Ш. Амонашвілі та ін.

Успішність виховання підростаючого покоління великою мірою залежить від підготовки студентів як майбутніх учителів, які повинні

володіти високими особистісними і моральними якостями, ґрунтовними знаннями, педагогічними технологіями, а також мати можливість отримувати додаткові знання, необхідні для практичної діяльності.

Мета статті – виокремити особливості професійної підготовки студентів педагогічних коледжів до формування етичної культури молодших школярів.

Професійна підготовка студентів педагогічного коледжу до формування етичної культури у дітей має будуватися, перш за все, на принципах престижу педагогічної діяльності, розгляду процесу формування етичної культури у напрямі сучасного виховання, системності і неперервності підготовки вчителів, розвитку їхнього творчого потенціалу і педагогічної ініціативи, врахування життєвого і професійного досвіду вчителя, інтересів і психологічних особливостей усіх учасників виховного процесу, доцільного вибору форм і методів виховання.

Критерієм етичної культури педагога є визнання особистісних пріоритетів дитини; емоційна чутливість до сприйняття моральних цінностей педагогічної професії; емпатія; готовність до морального вибору; тактовність, вольова регуляція; дотримання норм учительської етики; уміння діяти у конфліктних ситуаціях [1; 3].

Студенти мають знати, що несприятливими чинниками, які гальмують формування етичної культури педагога є брак знань, педагогічного досвіду, низький рівень життя, егоїзм, варіативність сфери етичних взаємин Учителів, розбіжності у декларованих цінностях та цінностях життя, переважанню особистісного над професійним, порушення етичних норм тощо.

Тому підготовка студента до формування етичної культури молодших школярів здійснюється також на методологічному рівні (ознайомлення з загальнофілософськими закономірностями, реформами освіти, пріоритетами сучасного виховання, вимогами суспільства до виховання дітей, до фахової підготовки сучасного вчителя, нормами педагогічної етики); теоретичному (основні закони, принципи, правила педагогіки, психології, вікова специфіка та специфіка виховання дітей на різних етапах їхнього становлення, гуманістичні принципи виховання); особистісному (етична центрація педагогічної дії, організація педагогічної діяльності на гуманістичних засадах, сформованість етичних переконань, уявлень, якостей, стереотипів поведінки); методичному (використання сучасних виховних людинознавчих і культурологічних технологій в організації виховного процесу); технологічному (знання і доцільне використання методів і засобів етичного виховання, обізнаність з передовим вітчизняним і зарубіжним педагогічним досвідом, сучасними методиками етичного виховання тощо) [2; 4].

Студенти мають усвідомити, що етична культура вчителя виявляється у принципах його професійної поведінки у ставленні до

вихованців, учнівського колективу, батьків, колег, самого себе, керівництва школи, суспільства в цілому.

Визначені умови дають можливість розглядати коледж як базову ланку в системі формування високого професійного рівня майбутнього вчителя, діяльність якого формує потребу у сучасних знаннях, уміннях і навичках, вимагає професійного і особистісного зростання і майбутньої активної участі у створенні і розвитку нових програм і технологій.

На основі концептуальних положень нашого дослідження, розроблена нами методика передбачала проведення різних форм роботи зі студентами педагогічного коледжу щодо формування етичної культури молодших школярів, зокрема, використання евристичної технології: науково-пошукових робіт, доповідей з презентаціями, повідомлень, рефератів. Наводимо приблизну тематику:

1. Феномен етичної культури.
2. Проблеми етичної культури у сучасних реаліях.
3. Етика та історія етичних вчень.
4. Сутність і функції моралі.
5. Етичні категорії у сучасному вихованні.
6. Етика міжособистісного спілкування.
7. Етична культура вчителя.
8. Роль сучасної сім'ї у формуванні етичної культури у підростаючого покоління.
9. Вікові особливості формування етичної культури у школярів.
10. Використання навчально-виховного потенціалу у формуванні етичної культури школярів.
11. Педагогічна допомога сім'ї з питань формування етичної культури.
12. Програма педагогічного спостереження за формуванням етичної культури у школярів.
13. Використання інноваційних методик і технологій у формуванні етичної культури школярів.
14. Організація позакласної і позаурочної виховної роботи у школі з виховання етичної культури школярів.

Підготовка студентів педагогічних коледжів як майбутніх учителів до формування етичної культури молодших школярів передбачає їхню участь у спецкурсах, практикумах і семінарах.

Наводимо тематику повідомлень, які можуть використовуватись на цьому етапі роботи.

1. Формування етичної культури підростаючого покоління у контексті розбудови незалежної Української держави.
2. Категорії моралі у педагогічній діяльності.
3. Соціальні цілі сучасного морального та етичного виховання.
4. Педагогічний потенціал і можливості сучасного вчителя в організації процесу формування етичної культури у молодших

- школярів.
5. Проблеми формування етичної культури у дітей в сучасній школі.
  6. Участь сім'ї у формуванні етичної культури молодших школярів.
  7. Формування етичної культури молодших школярів на основі українських народних традицій.
  8. Основні напрями взаємодії сім'ї і школи у формуванні етичної культури підростаючого покоління.
  9. Система виховання та використання сучасних виховних технологій, спрямованих на формування етичної культури школярів.
  10. Використання інноваційних педагогічних методик і тренінгових занять у формуванні етичної культури школярів.
  11. Причини і наслідки аморальної поведінки у дітей.
  12. Роль і завдання сучасної школи у формуванні етичної культури школярів.
  13. Формування у дітей навичок самовиховання.
  14. Педагогічна етика сучасного вчителя.
  15. Етикетні норми і правила поведінки в школі.

Великий вплив на формування фахового і культурного рівня майбутнього педагога мають рольові ігри, за допомогою яких студенти набувають практичних навичок для свого професійного зростання. З цією метою пропонуємо технологію підготовки і проведення рольової гри «Тематична педагогічна рада з проблеми формування етичної культури в учнів загальноосвітньої школи».

Мета: виявити педагогічні умови школи і ступінь їх впливу на розвиток особистості молодших школярів, виховання у них гуманістичних цінностей.

Задачі: розробити систему виховних заходів, спрямованих на покращення виховної роботи школи.

Методи збору інформації: спостереження за виховною діяльністю педагогів і їхньою взаємодією з учнями, батьками; опитування і анкетування усіх учасників виховного процесу; аналіз і узагальнення зібраної інформації.

Підготовка до гри педради здійснюється творчими підгрупами у складі 5 чоловік, кожна з яких має своє поле дослідження.

1 творча підгрупа освітлює проблему «Виховний потенціал школи у формуванні етичної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів».

Питання до розгляду:

1. Методологічні основи виховання етичної культури учнів.
  2. Аналіз стану сформованості етичної культури у початковій, середній та старшій школі.
  3. Використання виховного потенціалу школи у створенні педагогічних умов у формуванні етичної культури школярів.
-

4. Основні проблеми формування етичної культури школярів у педагогічній практиці школи.
5. Моральне становлення та самореалізація учнів в умовах школи.

2 творча підгрупа працює над проблемою «Аксіологічний аспект формування етичної культури у загальноосвітньому навчальному закладі».

Питання до розгляду:

1. Ознайомлення та залучення дітей до основ загальної культури. Правила поведінки вдома і в школі.
2. Шкільні традиції в системі морально-етичних цінностей школярів.
3. Етикет поведінки сучасного учня.
4. Вплив засобів інформації на етичну культуру школярів.
5. Етика взаємодії педагогів і батьків.

3 творча підгрупа вивчає «Поглиблення знань про етичну культуру школярів».

1. Використання арсеналу інформаційних джерел (уроки, бібліотека, комп'ютер, радіо, телебачення) у процесі формування етичної культури школярів.
2. Адаптація отримуваної інформації до вікових особливостей учнів різних вікових груп та її відповідність інтересам, запитам, рівню знань.
3. Використання рольових ігор і проблемних ситуацій у виховній практиці педагога.
4. Педагогічне і психологічне консультування у школі,
5. Організація процесу самоосвіти і самовиховання.

4 творча підгрупа досліджує питання «Творча діяльність школярів як умова їх морального та етичного становлення».

Питання до розгляду:

1. Робота учнів у факультативах етичного спрямування.
2. Використання етичного потенціалу діяльності гуртків, студій, творчих об'єднань.
3. Формування етичної культури школярів у діяльності учнівського самоврядування, громадських справах, добровільній діяльності.
4. Творча самореалізація учнів у позакласній роботі як важливий чинник формування етичної культури.
5. Інтегрування курсу етики з іншими предметами гуманітарного циклу у вихованні етичної культури школярів.

На педраді кожна з груп розкриває свою проблему, аналізує її стан, пропонує рішення найважливіших питань. Рішенням педради визначається система заходів, запропонованих усіма робочими підгрупами, які мають використовуватись у педагогічній практиці школи.

Особлива увага має приділятися і етичній культурі студента як майбутнього вчителя, її складники відображено на рис. 1.

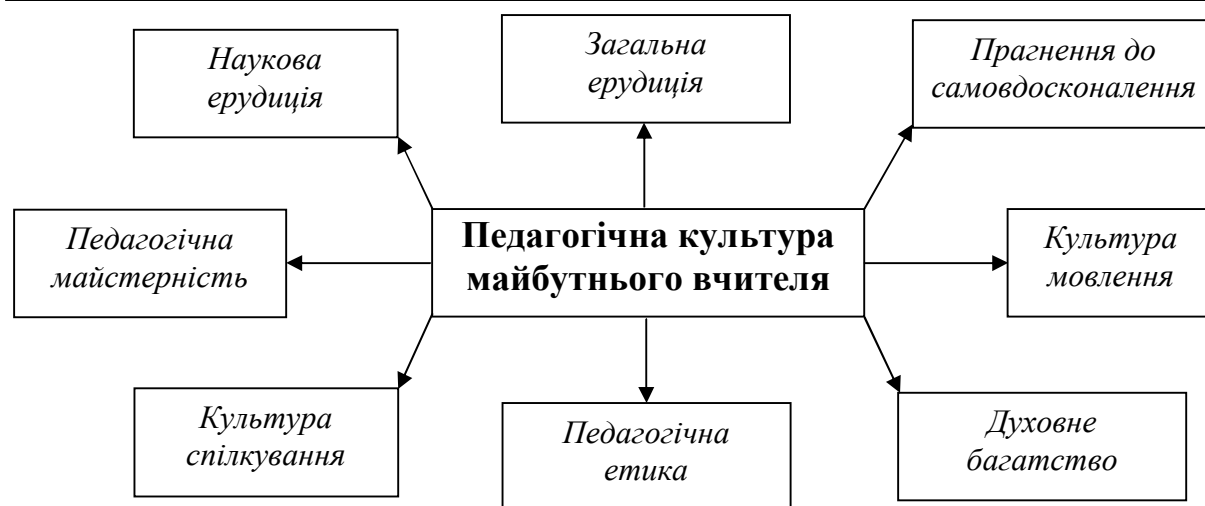

Рис. 1. Педагогічна культура майбутнього вчителя

Педагогічна культура – складник етичної культури, яку має також демонструвати сучасний учитель. Її структура представлена нами у рис. 2.

Рис. 2. Структура етичної культури сучасного вчителя

Як ми бачимо, етична культура є складним інтегративним утворенням, що базується на такій важливій якості, як самокритичності, здатності визнавати власні помилки, готовності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з батьками та школярами.

Етична культура є також результатом самовиховання і самоосвіти, залежить від зусиль самого студента – майбутнього вчителя – його бажання відповідати духу сучасності.

Проблема підготовки студентів педагогічних коледжів до формування етичної культури молодших школярів залишається актуальною і потребує подальшої розробки ряду важливих аспектів, до яких належить дослідження проблеми виховання етичної культури школярів різних вікових груп, підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогічних кадрів з цієї проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варданян Ю. В. Становление и развитие профессиональной компетентности педагога и психолога / Ю. В. Варданян. – М. : Педагогика, 1998. – 179 с.
2. Писаренко В. И. Педагогическая этика / В. И. Писаренко, И. Я. Писаренко. – Минск : Нар. Асвета, 1977. – 256 с.
3. Жебровський Б. М. Професійна етика вчителя: час і вимоги / Б. М. Жебровський. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 62 с.
4. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : монографія / Л. Л. Хоружа. – К. : Преса України, 2003. – 319 с.
5. Сухомлинський В. О. Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори в п'яти томах. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 5. – С. 122–139.